

Ferran Costa: «Amb disset anys, el pare em va dir: portes el dibuix dins teu, però com que no el treus, t'estàs podrint»

Ferran Costa Duran és il·lustrador, dibuixant, ninotaire i caricaturista. El seu pare va dibuixar "El cosaco verde" d'editorial Bruguera. Com a delineant, aprèn la perspectiva. Treballa amb el seu germà a Gravats Prat. Alumne de l'Acadèmia Josso de Barcelona, a partir del 2002 es dedica de ple a dibuixar. Ha estat secretari de l'entitat Somiatruites i la seva obra excel·leix en la minuciositat de detalls dels seus personatges.

Ferran Costa Duran. Foto: Francesc Rubí

? Què em pots explicar del teu pare artista i especialment del Cosaco verde?

? Era ninotaire i treballava a l'editorial Bruguera des del 1960. Primer van editar *El capitán Trueno*, després *El jabato* i tot seguit *El cosaco verde*, que es va encarregar de dibuixar. Amb personatges com Iván, que era rosset, el gros Karakan, la cosaca Sankara i Sing-li, un xinès filòsof. Va fer tota la col·lecció a la casa Vilalta del carrer Jacint Verdaguer de Manresa, que és on vivíem. Enviava els treballs per mitjà d'un *recader* de la carretera de Vic. Les tres historietes es basaven en guions de Víctor Mora. Per malaltia del dibuixant d'*El jabato* li va tocar fer algunes vinyetes. En aquella època, si no treballaves no cobraves. Abans ja havia fet *El pulgarcito* i *El inspector Dan*.

Premià de Mar

? Per què vau anar a Premià de Mar?

? Una cosina de la meva mare era la dona de Pere Duran Farell, d'Hidroelèctrica de Catalunya,

que va aconseguir que el pare entrés a treballar de delineant a la central de Barcelona, i això li va canviar la vida. Durant la setmana vivia en una fonda i buscava pis al Masnou, però com que era molt car li van aconsellar Premià, on ens vam desplaçar tots l'estiu de 1968. A la mare li va agradar molt.

? Gairebé hi vas estar quaranta anys. Quina valoració en fas?

? M'hi ha passat el bo i el dolent de la vida. Durant aquests anys hi he viscut fets remarcables que més tard he pogut plasmar. Ara en tinc una història gràfica que valoro sobretot com un diari personal. Hi vaig viure la mort del pare el 1989, amb 68 anys, les dificultats per trobar una feina que m'agradés... Va ser significatiu quan vaig tenir uns neguits sabent que havia de fer alguna cosa, però no sabia què. Vaig fer de fotògraf retratant els carrers i els llocs que havien estat de Premià, però no me'n vaig sortir fins que vaig veure un llibre de Plaza y Janés d'un il·lustrador anglès, Ronald Searle, que em va impactar fins a fer-me veure el que realment volia fer.

«Dibuixar ho veia com una cortina negra, per la tensió que havia viscut a casa amb el patiment del pare»

? Treballes de delineant en diverses empreses i acabes ajudant el teu germà?

? Sí, així és. La darrera empresa on treballo és la del meu germà Gravats Prat, de l'Hospitalet de Llobregat, fins que va morir de càncer als 45 anys. A partir d'aleshores vaig tornar a Manresa i em vaig dedicar de ple a dibuixar. Durant la Dictadura, fer de ninotaire era una professió mal vista, que estava sota la llei de *Vagos y maleantes*. Amb disset anys, el pare em va dir: «Portes el dibuix dins teu, però com que no el treus, t'estàs podrint». Tenia tota la raó, però jo em resistia. Dibuixar ho veia com una cortina negra, per la tensió que havia viscut a casa amb el patiment del pare.

? Quan vas començar a dibuixar?

? Als sis anys, quan el pare em va treure el llibre d'anatomia i recordo que m'agradava ficar coses dins les vinyetes de la seva obra. Professionalment, m'hi vaig dedicar de gran: em va ajudar descobrir un personatge de ficció, Sir Tim O'Theo, que era una sèrie de còmics creada per Raf, és a dir, Joan Rafart Roldán. L'ambient que havia vist a casa no m'ajudava gens a dedicar-me al dibuix. Tenia molta enyorança de Manresa i el 1993 vaig poder reproduir l'antic col·legi del Pare Algué al començament de la carretera del Pont de Vilomara, on als estius hi havia fet classes de repàs. El 1999 tenia clar què volia dibuixar: vaig col·locar els meus amics en un pòster de la platja de Premià, de l'any en què vam arribar.

? Què és el que més t'interessava professionalment?

? De l'etapa de delineant va ser interessant quan vaig començar a fer coses amb la perspectiva que després em serà molt útil a l'hora de dibuixar. Em vaig saltar les classes de perspectiva descriptiva, erròniament. Quan vaig descobrir els punts de fuga fent de delineant, vaig millorar molt.

? Quina és la teva activitat com a il·lustrador?

? Vaig començar amb calendaris, alguns per a ajuntaments, llibrets i contes per a nens a la Pobra de Lillet. També he il·lustrat llibres de patrimoni de Premià de Mar, com masies i cases de *marinos*, per reflectir tal com eren i com vivien aquells pescadors.

Foto: Francesc Rubí

Tècnica

? Tècnicament, utilitzes el llapis, l'aquarel·la i la tinta indistintament?

? I plomí, no el pinzell. El rotring és gris i uniforme, ja que el traç és sempre el mateix. M'agrada treballar fi i fer trossos més gruixuts per donar vida. L'altre estil és més lineal.

? L'anècdota, és important en les teves il·lustracions?

? Ajuda a construir un dibuix més viu. Intento recordar el personatge en el temps que l'havia conegut, saber el que feia. Per exemple, de la colla que anàvem a la piscina, recordo que el germà petit sempre acabava dins l'aigua. A casa érem amics del policia Valiente: un dia la mare es va queixar del comportament d'un individu que l'havia molestat i quan el policia el va arrebregar va rebre bufetades per tots els cantons.

? Quins són els teus personatges principals?

? Sovint els personatges són gent que conec personalment. Si són estudiants de Premià i Mataró m'agrada ficar-los allà on sigui. Premià té dos quilòmetres i pocs llocs emblemàtics: alguna discoteca a la platja, el camí ral, i algunes places, tot amb molta emotivitat. A Manresa, anava amb la colla del Jordi Concustell i altres companys d'institut, una amiga del Pare Algué... Sempre procuro que l'escenari sigui perfecte i el relaciono amb anècdotes que he viscut amb els companys de l'època. Quan vaig fer-me amic de Jaume Quintana (fill del fotògraf Antoni Quintana), que va morir fa uns mesos, m'enviava fotografies que em servien per il·lustrar-me, així com de la col·lecció *L'Abans*, on surten fotos d'aquesta època. En un dibuix de la plaça Major hi faig aparèixer els pares de l'Eva i l'Esteve, de la botiga dels marcs de la baixada del Pòpul. En una làmina sobre la plaça de Fius i Palà surten alguns *somiatruïtes*, que es dediquen a la forja, i la seva mare que vivia allà. Enllaçant amb l'anècdota, em vaig trobar en aquesta plaça el Jordi Estrada, que després de moltes vegades d'anar a buscar un rellotge que no li arreglaven, em va fer gràcia i el vaig dibuixar amb un rellotge de sol a l'ombra, a la plaça Fius i Palà.

? Sempre contemples els paisatges reals o n'hi ha també d'inventats?

? Intento que siguin realistes, però algun n'hi ha, d'inventat. Normalment, si la foto és bona i està proporcionada, no hi toco res. Algunes fotos originals són pobres i tristes, reflectien la Manresa pura, dura i amb molt fred de l'època, i aleshores m'agrada donar-los color.

? Els detalls són una de les teves principals característiques?

? El que m'agrada és fixar-me amb el que està treballat, ben fet i amb bon gust, com algunes finestres que m'encanten. Quan em van encarregar de fer l'edifici del Jorba antic, entre els carrers Nou i Born, tot fent els balcons em vaig adonar que eren iguals que els que hi ha davant del Casino. El Jaume Casacuberta em va dir que eren del mateix arquitecte, que havia fet els dos edificis. A sota de cal Jorba, com demostra una fotografia de 1942, hi havia uns aparadors amb un ferro molt treballat on exposaven tot el que volien vendre: art *decó* en estat pur. Llàstima que es perdés perquè l'entorn formava una illa d'or.

? S'ha dit que els teus dibuixos semblen infantils, però amb molta perspectiva?

? Això ho va dir l'Antoni, germà de Josep M. Bachs, que feia el programa *Filiprim* a TV3. Era de la Sala d'Art de Premià i havia d'escriure'm un petit currículum per amistat. Ara els crítics, quan em

volen definir, tots fan servir aquesta frase. D'altres han escrit que els meus dibuixos són un glop de pau, amables i tranquils. Pel que fa a la perspectiva, penso que amb dos punts de fuga, em defenso bé. És important no patir i que no ballin els personatges. És maco que el dibuix quedi equilibrat. Hi ha èpoques en la vida en què has d'anar més a sac, però ara que ja estic jubilat puc perfeccionar més les tècniques.

? Quines temàtiques predominen i per què?

? La ciutat. Hi ha paisatge, recordo molt bé una ermita de Premià de Dalt, on abans tot eren camps. El Primer de Maig hi anàvem amb bicicleta a fer una costellada a la muntanyeta, mentre d'altres ballaven sardanes. La ciutat m'agrada pels elements que té, sobretot finestres i balcons, i pels personatges vivencials. A la plaça dels Quatre Cantons hi ha una casa abandonada amb un arbre al costat, un home al balcó i unes finestres maquíssimes, amb una porteta molt ben dimensionada. Em va encantar sobretot per la seva harmonia. De Cal Jubert, al carrer Verdaguer, del segon bloc em té enamorat un balcó petit que han de tirar a terra, amb unes vidrieres de galeria típiques de Manresa.

Exposicions

? En quines exposicions has participat?

? Vaig fer el debut a Premià de Mar, després a Moià, Calaf, a la plaça de l'Ajuntament, on em van demanar la coberta per a un llibre. Artés, al local dels Amics del Cremallera de Monistrol de Montserrat, a Vilassar... A Manresa vaig començar exposant a l'Escola d'Art, el 2004. D'entre els dibuixos, en recordo especialment un del 7 d'agost del 2000, on apareix la meva mare, que complia anys, amb les amigues, a la part baixa del Passeig, i a l'altra banda vaig dibuixar-hi el pare que surt d'esquena amb una altra dona i l'avi baixant les escales del Casino. Vaig exposar al Centre Cívic Selves i Carner en una sala molt maca, on hi anava poca gent. En aquella època feia molts més encàrrecs que exposicions. A les Escodines en vaig fer dues: una el 2005 a les vitrines de la galeria, abans que es creés el local nou, on vaig fer dues portades per a la seva revista i el novembre del 2019 en l'exposició *Manresa, te'n recordes?*, sobre els anys seixanta. El 18 de gener de 2013 vaig fer *Pels voltants de Manresa*, al Cercle Artístic, amb plafons molt grans. En el marc de la Festa Major del 2020 participo a les xarxes en l'exposició *Art confinat*, amb dibuixos que ja tenia fets sobre el quiosc de l'Arpa.

Foto: Francesc Rubí

Calendaris

? Com va ser l'edició d'un calendari l'any 2012 per a l'Ajuntament de Manresa?

? Va ser un encàrrec d'Enric Roca, tècnic municipal, sobre les residències de Sant Andreu i la Clínica de Sant Josep, els pisos tutelats de la Generalitat, com la Mion, la llar d'avis del carrer Circumval·lació, on feien teatre... Recordo que era per Nadal i havia de dibuixar un calendari amb dotze temes relacionats amb la gent gran activa, des de les havaneres del Parc de l'Agulla a les activitats de Casa Caritat. El darrer dibuix el vaig fer davant la residència de Sant Andreu, on hi ha malalts amb problemes seriosos. Vaig entrar dins per fer una foto de les arcades i les infermeres s'hi van posar bé perquè els en fes una altra, i també una senyora amb cadira de rodes, que vaig dibuixar d'esquena i de nit. Em va agradar molt: el fons era negre i dins tothom celebrava el Nadal. Es va fer un calendari amb els temes de la gent gran, que donava l'alcalde quan visitava les diverses residències, com la Montblanc, i en van fer un altre que regalaven amb la revista municipal. Posteriorment, la regidora Àuria Caus va donar els pòsters més grans amb els corresponents dibuixos a totes les residències de la ciutat.

? Quina ha estat la teva relació amb els Amics del Cremallera de Montserrat?

? El president havia estat client del meu germà. Treballava a Sabadell amb estampats i també feia de comercial. Sovint ens venia a veure a la fàbrica de l'Hospitalet. Una vegada ens va dur una auca per retocar a l'ordinador. En morir el meu germà, per amistat, em va fer encàrrecs com el del Cremallera. Es tracta d'un grup molt exigent, es fixen en tots els detalls. Vaig fer l'exposició al seu local, situat sota la nova estació, i recordo que discutien acaloradament per qüestions ínfimes.

? I amb els Amics Col·leccionistes del Bages?

? Teresa Avellana Duc, membre dels Amics Col·leccionistes del Bages, especialista en els sobrets de sucre, em va demanar un altre calendari de butxaca amb dotze dibuixets per Nadal. D'altres col·leccionen xapes de cava, punts de llibre... Em va caure bé i portem col·laborant els darrers quatre anys.

? De Barcelona has captat els edificis més emblemàtics. Per encàrrec de qui?

? De l'Abeto Rojo, que és una empresa d'arts gràfiques del carrer de Sant Fruitós, que té la marca Trodat, líder mundial en segells de tinta i goma. Em van demanar un calendari, però no va tenir èxit. Vaig dibuixar els edificis més representatius, des de La Pedrera a Colom, però no tenien distribuïdor. No es va arribar a fer, només es va editar un calendari de sobretaula, però el responsable de l'Abeto Rojo, Pere González Ruiz, em va pagar els originals.

? Com vens la teva obra?

? Tot va començar amb l'Eva i l'Esteve de la botiga E-Marcs, quan jo tenia el petit estudi a la baixada dels Jueus, em van emmarcar l'obra. La gent veia l'obra en la seva botiga i demanava el que li semblava, amb un sistema boca orella. Ara, d'originals en queden pocs, però com que tot està escanejat envio els clients a Sarrió, on poden obtenir des de làmines a plafons a la mida que desitgi el comprador.

? Com defineixes Somiatruïtes?

-Vaig veure un cartell sobre sardanes, al qual li van donar un premi, on Susanna Ayala hi havia fet una sabatilla, amb un estil que em va agradar. La vaig seguir per Facebook i la vaig anar a

veure a la Plana de l'Om. Quan el grup es va passar al Puigmercadal, per la fira de Santa Llúcia, vaig compartir espai amb els Somiatruites. Em van agradar i vaig estar de secretari a la junta de l'entitat que presidia la Susanna. Són artesans que fan des de samarretes de cotó a les il·lustracions de contes de l'Ayala, l'Aina, que fa fulards, i d'altres que fan roba per a nens petits. Vaig començar amb calendaris i làmines i ara també venc plafons.

? Com definiries la vida als carrers de Manresa?

? Francament, hi ha molta inseguretat. Fa dos anys, abans de la pandèmia, em van intentar robar dues vegades, una al carrer de l'Hospital i l'altra una mica més avall. A la segona, els vaig veure venir, eren clarament MENA i els vaig dir: «Home, que m'heu filat o què?». No duia res, van intentar fer-me caure i vaig agafar por. Després els he retrobat al Passeig, on planten cara sense motiu als ciutadans. Mai no m'havia passat.

? Quins són els teus autors preferits?

? Ronald Searle, Jean-Jacques Sempé i sobretot Claire Bretecher, que va morir l'any passat. Va ser una reconeguda *historietista* dels anys seixanta, professora de dibuix amb un gran domini de la gestualitat. Searle em va demostrar que era possible fer l'obra que he realitzat. Sempé és el creador d'un gag sense gag; és a dir, d'una instantània que ha treballat molt en les portades del *New Yorker*. La meva tieta, Betty Marris, deia que era una persona que havia llegit molt i li agradaven frases com: «Si algú de vosaltres falta, tot es trenca».

Betty Marris

? Quina va ser la teva relació amb Betty Marris Prat?

? Sempre ens havíem caigut bé. Era una gran festa cada vegada que anàvem a la carretera de Cardona amb el meu germà. Per Nadal i d'altres festes sempre tenien a punt els regals. El pis era molt gran i li va saber greu haver-ne de marxar l'any 2001, quan va anar a viure en un pis del Passeig.

? Va estar en un camp de concentració?

? No. Era un castell on els alemanys van recloure els anglesos que també estaven en guerra. Dins podien fer obres de teatre i sempre va considerar que els havien tractat bé. Després la van dur cap a Anglaterra. En acabar la guerra va fer de traductora a Nüremberg. Podia anar a Madrid amb Avon o venir a Manresa a través de Lingua Club per ensenyar anglès. En arribar no entenia res ni ningú, però gràcies al Lingua Club va decidir quedar-se. A la piscina municipal, com a jutge d'un partit de tennis, va conèixer el seu marit, Manuel Duran.

? Quin parentiu tenies amb el manresà Manuel Duran Gómez, pintor i millor caricaturista?

? Era el meu tiet. Havia estat alumne del pintor Basiana, que de seguida li va indicar que s'havia de dedicar a la caricatura. Ho va encertar perquè en sabia molt. Dominava el perfil, amb el gest i el detall. L'admirava molt perquè coneixia la dificultat del que feia. Tenia un do.

El perfil

Foto: Francesc Rubí

Ferran Costa Duran neix a Manresa el 3 d'agost de 1954. El seu pare Fernando -«la meua mare li deia així per diferenciar-nos»- Costa era ninotaire i va ser el creador d'*El cosaco verde* i el seu principal mestre. Nascut a Pinós, des dels cinc anys vivia a Manresa. També havia treballat de delineant a Hidroelèctrica de Catalunya. Va néixer el 1921 i no el 1930 com diu la Viquipèdia. La mare, Montserrat, manresana i filla del notari Duran del carrer de les Piques, ensenyava a fer ganxet i a Premià regentava una botiga de llanes. El seu tiet, Manuel Duran Gómez, caricaturista, bohemí, membre del Club Tennis Manresa, es va casar amb Betty Marris Prat. El Ferran va començar els estudis al Jardí de la Infància i als nou anys fa la preparatòria amb el senyor Vidal, de l'institut Lluís de Peguera, fins al segon de Batxillerat. «D'ell vaig aprendre el càlcul mental, ja que no ens deixava comptar amb llapis ni paper». El professor Hurtado de dibuix, quan li va presentar una làmina sobre El Quixot, li va dir: «El senyor Costa ha après a dibuixar». «Em vaig quedar molt content».

L'estiu de 1968 passa a viure a Premià de Mar i continua els estudis a La Salle de Premià. Amb quinze anys fa d'aprenent i comença a treballar de delineant en una fàbrica de motors i de nit segueix els estudis de Formació Professional a l'institut Miquel Biada de Mataró, de 1969 a 1973. El 1972 entra a treballar en una altra fàbrica de motors de Premià fins al 1975, en què fa el servei militar a Berga, «aleshores un batalló disciplinari d'oficials». De finals de 1976 fins al 1989 treballa en una empresa de matriceria de tall fi a Premià, com a delineant. Estudia durant dos anys dibuix a l'Acadèmia Josso, de la plaça de la Universitat, a Barcelona, on aprèn a fer vinyetes, però preferia que les històries es poguessin encabir dins d'un dibuix. També va estudiar a l'Acadèmia del còmic del Prat de Llobregat, però malgrat tot es considera autodidacte. De 1992 al 2002 treballa amb el seu germà a Gravats Prat, com a gravador d'estampats i fotòlits. A finals del 2002 s'estableix definitivament a Manresa, en un pis estudi del carrer Alcalde Armengou. Ha fet exposicions arreu de Catalunya. El 2018 va fer un taller de dibuix per als més petits a l'Escola Renaixença. Ha estat secretari de l'entitat artesana Somiatruïtes.